

LA ROCA DE XEIX

Núm. 3. Març 1992

La premsa al Masnou del segle XIX
per Joan Muray.
Fitxa tècnica: el bot del pràctic per Palemó Anglès

La premsa al Masnou del segle XIX

0. Introducció

Quan parlem de "premsa" ens referim a les publicacions periòdiques, ja siguin mensuals, quinzenals, setmanals o diàries. Diem això, perquè en el llenguatge dels nostres dies, el concepte de premsa més aviat l'associem a la diària, mentre que per la de les altres periodicitats, ho considerem sota l'epígraf de revistes.

També vull aclarir que per a la nostra cultura és un mitjà de comunicació que forma part de la nostra quotidianitat, i potser per això molts de vosaltres no us heu parat a pensar que és un element cultural iniciat a finals del segle XVIII, i de manera més extensiva, a partir de la segona meitat del segle XIX.

Cal tenir present que les publicacions que entenem per "premsa" van tenir el seu origen amb les edicions dels esdeveniments polítics, i de fet, aquesta és la principal funció que avui dia tenen. Per això, n'hi va haver que sols es publicaven durant els períodes de guerra. A Catalunya

n'hi ha un gran nombre des de la Guerra dels Segadors fins a les Napoleòniques. Ara bé, en un concepte més pròxim a l'actual, la primera Gaceta publicada a Catalunya fou a Perpinyà el 1624 (1). El periòdic més antic publicat diàriament és el "Diario de Barcelona" (1793) (2), tot i que, anteriorment, hi va haver la "Gazeta de Barcelona" editada setmanalment cap a 1695 (3).

Ja des de l'inici, el "Diario de Barcelona" publicà poesies en català, però potser el més destacable és que en el 1796 tractà d'una polèmica sobre l'ortografia catalana. Tot i que el primer diari publicat en català fou el "Diari Català" fundat a Barcelona —editat entre el 4 de maig de 1879 i el 30 de juny de 1881—, i dirigit per Valentí Almirall. Precisament, durant el període en què, al Masnou, s'inicien les edicions de premsa. Però no es tracta d'un fet casual, sinó que cal analitzar-lo dins el marc general de l'important impuls socio-econòmic que es vivia a Catalunya. Per això, per tal de tenir una visió més àmplia del que representa la premsa masnovina del segle XIX, hem inclòs informació (4) d'altres poblacions que integren el Districte Marítim del Masnou (5).

0.1. Reproducció de la informació de: Premsa de Catalunya (6)

86. — MASNOU

(3.800 hab.)

ECO DEL HERALDO.

1878. - Política local.

EL HERALDO DE MASNOU.

1878. - D'interessos locals i polítics.

EL PAMPERO.

1878. - Política local.

EL ESCUDO DE MASNOU.—Defensor de los intereses morales y materiales de Masnou.

4 planes semifoli. 1879.

LA RECOMPENSA.

1882. Periòdic autogràfic eco del Col·legi de 1^a i 2ª ensenyança.

115. — PREMIA DE MAR

(3.500 hab.)

GRUP EXCURSIONISTA PREMIA.

1927.

161. — TEYÀ

(1.200 hab.)

EL GNOMO.

8 planes. 22'50 × 16'50. - 1930. - Manuscrit velografiat. Escolar, amb dibuixos. Intermittent.

182.—VILASSAR DE DALT (Sant Genís de)

(3.200 hab.)

L'ESPIGA D'OR.

1900.

RENOVACIÓN.

1911. - Mensual. De Sociologia i ciències.

MARINA.—Revista quinzenal Vilassarenca.

6 planes i coberta amb anuncis. 26'50 × 18'50. - 1922.

183.—VILASSAR DE MAR (Sant Joan de)

(3.500 hab.)

LA CALANDRIA DE LA COSTA.—Cantarà al menos, dos vegades cada mes.

4 planes. 4'50 × 30'50. - 1879. - Local. Literari i humoristic.

FIDES.—Revista mensual. Arts. Ciències. Esperanto. Literatura. Noves locals, etc.

16 planes i coberta. 29'50 × 20. - 1909.

NOES.—Literatura, Arts, Ciències, Sports, Modes, Passatemps.

12 planes. 29 × 20. - 1916. - Mensual. Quinzenal. Setmanal. Il·lustrat.

L'ONA.

12 planes i coberta. 33'50 × 24'50. - 1926. - Literari-cultural. Quinzenal.

FULLA DOMINICAL.

Característiques conegudes.

0.2. Reproducció de la informació de: La premsa Catalana (7)

EL MASNOU

1879. - El Escudo de Mas
1879. - El Heraldo de Ma
1880. - El Pampero.
1880. - El Eco del Herald
1932. - Analecta Terapèut
1935. - Mar Blava.
1936. - El Auxiliar Sanita
1936. - Avant!

PREMIÀ DE MAR

1927. - Grup Excursionista Pre-
mià.
- Alba Roja.

TEIÀ

1930. - El Gnomo.

VILASSAR DE DALT

1900. - L'Espiga d'Or.
1911. - Renovación.
1922. - Marina.

VILASSAR DE MAR

1879. - La Calandria de la Costa.
1897. - La Costa de Llevant.
1900. - L'Espiga d'Or.
1909. - Fides.
1917. - Noes.
1927. - L'Ona.
1930. - El Litoral Agrícola.
1935. - Ateneu Vilassanès de la
Classe Obrera. - Butlletí.
- Fulla Dominical.

f) EL MASNOU

MAR BLAVA
1936

Només trobem com a editats en aquesta població del Maresme dos periòdics molt diferents, apareguts tots dos l'any 1936. El primer és *Mar Blava*, un «Butlletí d'activitats del Grup 159 de la F. J. C.», amb deu pàgines a dues columnes i cobertes, velografiades, que va començar a sortir el 19 de març de 1936. No creiem que en sortissin gaires números; en tot cas, no va passar del juliol d'aquell any.

AVANTI
1936

L'altra publicació és *Avanti!*, un butlletí mensual que és «Òrgan dels Treballadors dels Laboratoris del Nord d'Espanya». Són quatre pàgines a dues columnes, de format 326 x 225 mm, impreses a la «Tipografia dels Laboratoris del Nord d'Espanya». Sabem que va sortir, almenys, fins al juliol de 1937 i que era un periòdic de tipus professional, que atenia la nova situació creada per la guerra en aquella important indústria.

j) PREMIA DE MAR

GRUP
EXCURSIONISTA
PREMIA
1927

Hem de registrar, de Premià de Mar, tres publicacions molt diferents. La primera, que apareix l'any 1927 i dura bastants anys (almenys fins al 1933), és el portaveu del *Grup Excursionista Premià* i té aquest nom com a títol. Tenia setze pàgines i cobertes, de format 220 x 147 mm i, a partir de 1933, vuit pàgines de format 190 x 125 mm. L'imprimia la casa Fors, a Sant Joan, 3, Vilassar de Mar. Era un excel·lent butlletí d'excursionisme, amb text molt interessant i diverses il·lustracions fotogràfiques que afegien relleu al contingut.

ALBA ROJA
1937

Assenyalem també, l'any 1937, un periòdic anarquista, bilingüe. Es deia *Alba Roja* i es presentava com a «*Órgano del Sindicato Unico de Trabajadores de Premià de Mar. Portavoz de la C. N. T. y la F. A. I.*» Tenia quatre pàgines a quatre columnes, de format 450 x 327 mm, impreses per Greco, A G., i amb la redacció al carrer de Jacint Verdaguer, 27. No sabem si era setmanal ni si va durar gaire, puix que només n'hem pogut veure el número 2, que duu la data de 23 de gener de 1937.

GUIA DEL
PATRONAT
CATEQUÍSTIC
1960

Per últim, ja recentment, registrarem la publicació, l'any 1960, d'una *Guia del Patronat Catequístic de Premià de Mar*, publicació religiosa en català, destinada a donar compte i a anunciar les activitats de les diferents seccions del Patronat Catequístic. Només hem vist el número 48, de 23 de maig de 1961, i pensem que és setmanal.

l) VILASSAR DE DALT

Població ensems agrícola i industrial, Vilassar de Dalt (o Sant Genís de Vilassar), sembla que només ha publicat un periòdic en català. Aquest es deia *La Espiga d'Or* i va sortir l'any 1900. Givanel en dona la notícia, recollida d'un periòdic badaloní,²⁷ però diu que no n'ha pogut veure cap exemplar. Nosaltres tampoc no n'hem trobat.

LA ESPIGA D'OR
1900

m) VILASSAR DE MAR

Aquesta població, tan lligada al comerç de cabotatge amb Amèrica, i a la construcció de navilis en el segle passat, presenta una certa varietat de publicacions, testimoni d'una intensa vida intel·lectual i política. Compta en el seu historial amb una de les revistes literàries catalanes més antigues entre la premsa comarcal: *La Calàndria de la Costa*, que apareix el 21 de juny de 1879, amb el subtítol «Cantarà al menys dos vegades cada mes». És un quinzenal de quatre pàgines a tres columnes, format 245 x 305 mm, imprès a Barcelona per la casa V. Pérez, i que tenia la redacció al Camí Real, 8. El preu de subscripció per trimestre era de setanta-cinc cèntims. Al primer número la Redacció anuncia que «impulsats pel profund amor que sentim a nostra llengua catalana, desitjem fomentar tot lo possible sa preuada literatura... procurarem... ensalsar los recorts y bellesas de nostres sencills pobles de la costa... y prestar apoyo a tot lo que siga de nostra terra...» Joan Pons,

LA CALANDRIA
DE LA COSTA
1879

ens diu Givanel,²⁸ era l'ànima d'aquesta publicació. Ens diu també que van sortir-ne cinc números. Un altre historiador, Joan Casanovas,²⁹ ens diu, en canvi, que *La Calàndria de la Costa* només va cantar una sola vegada. Però també reconeix la bona intenció i la millor voluntat dels animadors de la publicació i recorda la importància que tenia, en un Vilassar, que no devia arribar aleshores als mil cinc-cents habitants, que pogués ésser llançat un periòdic d'aquell tipus. Els col·laboradors eren, demés de Joan Pons, Jeroni Caviglia, Pere Julià Sust i Abril i Suari.

L'any 1909 trobem una altra revista vilassarenca. Es diu *Fides* i el subtítol, ambiciós, anuncia: «Revista mensual. Arts, ciències, esperanto, literatura, noves locals, etc.». Tenia setze pàgines i cobertes, de format 295 x 200 mil·límetres, impreses a can Vila, de Mataró. El primer número de data del 15 d'abril, declarava que seria «un portaveu que sigui fidel expressió del pensar y sentir de les aspiracions del nostre poble y dels que com ell pensin. Volem juntar els nostres esforços per a contribuir a la reivindicació de la Pàtria, conreuant amb entusiasme les seves lletres». *Fides* tenia una secció fixa dedicada a l'esperanto, amb escrits en aquest idioma auxiliar. La resta era en català, amb abundància de treballs literaris, entre els quals trobem les signatures de Pasqual Garcia, Josep Pujol Sancho Farrerons, Joan Malagarriga i Manuel Amargós. Van sortir set números de *Fides* i, com diu un comenta-

FIDES
1909

rista,³⁰ «és revelador el detall del títol en llatí, que ara sembla impropri en una publicació de caràcter general, i la referida secció — en esperanto —, testimoni de l'afició, de la gran afició que hi havia a Vilassar per l'idioma internacional».

Uns anys més tard surt *Noes*, un quinzenal que té com a subtítol, també ambiciós, «Literatura, arts, ciències, sports, modes, passatemps». El títol enigmàtic fou format de la unió de les primeres síl·labes de les paraules «Notícies» i «Esports».³¹ Revela la importància que començaven a adquirir els esports. Aquesta revista cultural, redactada en català, però en la qual eren inserits alguns treballs en castellà, va començar la seva publicació pel gener de 1916 i va tenir una vida prou dilatada, puix que en coneixem 77 números (més de tres anys). Era impresa a la casa Collet, i la redacció es trobava al carrer de l'Era, 9. Tenia dotze pàgines a dues columnes i cobertes, de format 290 x 200 mm, i valia quinze cèntims, amb el preu de subscripció de tres pessetes l'any. Entre els col·laboradors de *Noes* figuren Francesc Fontrodona, Andreu Pou, Jaume Almera, Jaume Prim, Jeroni Ayné i Carrau.

Troblem, l'any 1922, *Marina*, una «Revista quinzenal vilassarenca», de sis pàgines i cobertes, format 265 x 185 mm, la qual, segons Bertran i Pijoan,³² era publicada a Vilassar de Dalt. El títol i el fet, adduït per Givanel,³³ que en una publicació contemporània barcelonina fos donada la notícia de la seva aparició tot fent constar que era de Vilassar de Mar, fa suposar que realment era a Sant Joan de Vilassar i no a Sant Genís de Vilassar on la publicaven. Ignorem, però, quina vida va tenir i els altres detalls de la seva existència.

Un èxit semblant al de *Noes* assoleix *L'Ona*, un altre quinzenal literari que apareix el 24 de juliol de 1926. Van sortir-ne 45 números, i, com diu Joan Casanovas, «ens depara una innovació de primera importància per a la

NOES
1916

MARINA
1922

L'ONA
1926

86

vida local, i és que és la primera revista vilassarenca en la qual col·labora assiduament la colònia estiuenca». Un dels principals animadors fou el periodista mataroní Santiago Vinardell. A la revista hi havia una secció titulada «Els deures dels estiuejants», iniciada amb un escrit del qui havia estat fins al 1923 president de la Diputació Provincial de Barcelona, Joan Vallès i Pujals, estiuejant aleshores de Vilassar. *L'Ona* tenia dotze pàgines i cobertes, de format 335 x 245 mm, impreses a can Fors, Sant Joan, 3. Entre els col·laboradors trobem, ultra Vinardell i Vallès i Pujals, Lluís Guardiola, Màrius Sánchez, Josep M. Plans, Ramon Muns, Albert Balda, Martínez Cambra, Roca Marsal i J. E. Vinardell.³⁴

La importància de l'agricultura al Maresme (de primer les patates primerenques, més endavant seran els clavells) queda palesa amb l'aparició, l'1 de gener de 1929, d'*El Litoral Agrícola*, una «Publicació mensual de la Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral», de setze pàgines a dues columnes, algunes pàgines d'anuncis i cobertes, format 240 x 165 mm, impreses a la casa Fors, carrer de Sant Joan, 3, i amb redacció al carrer del Carme, 3. Aquesta revista, dedicada a tractar temes d'interès per a la pagesia de la comarca, va tenir una vida bastant dilatada, puix que van sortir-ne 79 números. Hi col·laboraven Roc Batllori, Lluís Guardiola, Joan Aldrufeu, Percé Cabot i Coma Ferrer, entre altres.³⁵

EL LITORAL
AGRICOLA
1929

1. La premsa del segle XIX, al Masnou

La nostra vila, durant el segle passat, va gaudir de molt bona salut, periòdicament parlant, ja que va arribar a tenir quatre periòdics, encara que no tots alhora.

Els que sortiren setmanalment, foren: **El Escudo de Masnou**, **El Heraldo del Masnou**, **El Eco del Heraldo** i **El Pampero**. Els dos primers, durant un temps, sortiren alhora, així com els dos segons que també ho feren una temporada, ambdós grups, mentre sortiren alhora, serviren per treure's els drapets al sol, els uns als altres, ja que eren de diferent color polític. El que ara entenem per "color polític", ja que aleshores, més que una diferència molt marcada, era tan sols, una tendència de caire més conservador els uns, i una de més lliberal els altres, amb un grup, podríem dir-ne, més tirant cap al sector anarquista. Això sí, amb una gran dosi de crítica mútua, feta sense embuts, de forma força despiatada. Quan sortiren sols, els que ho feren, les seves pàgines serviren, sobretot, de finestra oberta a tots els batecs científics, culturals i divulgatius que el món produïa en aquell final de segle.

De les quatre publicacions que en tenim referència, algunes d'elles han arribat completes als nostres dies i d'altres, solament algun número escadusser, els suficients, però, per veure el seu tarannà i treure'n un xic de suc.

De tot el material consultat (9), n'hem tret una sèrie d'articles, notícies, poesies, anuncis..., els quals són una mostra molt interessant del pensament, tendències i inquietuds dels masnovins del segle passat, alhora que ens permeten saber què es pensava, quins descobriments es feien o què passava al Masnou d'aquell temps. Tots aquest periòdics sortien setmanalment i en llengua castellana, amb algunes pinzellades en la nostra llengua, la de l'època, de quan encara no hi havia les "Normes ortogràfiques". Estàvem al final de la decadència literària de la llengua catalana, tot hi estar ja, dins el procés de la Renaixença que començà, amb la publicació de **El Vapor** de les **Trobes** d'Aribau l'any 1833, això

en quant al Principat, seguides posteriorment, l'any 1840/41 al País Valencià, amb les composicions de Tomàs de Vilarroya, que aparegueren a **El Liceo**.

Aquest fet donà nom, l'any 1871 a la publicació quinzenal, de **La Renaixença**, que després, el 1881, va sortir diàriament. Els impulsors d'aquesta revista foren Pere Aldavert, Àngel Guimerà i Francesc Mateu. El darrer número va aparèixer el 9 de maig del 1905. Per tant, podem comprovar, que la premsa masnovina del segle XIX, la primera publicació de la qual era **El Escudo de Masnou**, que sortí pel juny del 1879 i la darrera, **El Eco del Heraldo**, del maig del 1881, estaven, per tant, ambdues publicacions, dins un període de dos anys i, que a tots els Països Catalans, s'anomenarà la Renaixença. Aquí però, encara es feia majoritàriament en llengua forana. Els quatre periòdics masnovins esmentats, sortiren durant els següents períodes: **El Escudo de Masnou** del 9 (?) de juny del 1879 al 19 d'octubre del mateix any (20 números). **El Heraldo del Masnou**, del 31 d'agost del 1878 al 23 de novembre del mateix any (13 números). **El Eco del Heraldo**, del 4 de gener del 1880 al 8 de maig del 1881 (70 números) i **El Pampero**, del 15 de maig del 1880 al 4 de setembre (?), també del mateix any. Els reculls triats d'aquesta premsa local, seran transcrits, per conservar-ne tot el sabor de l'època, tal com foren escrits, tot i que (ara) els trobem plens de tota mena de faltes i nyaps ortogràfics, tant els fets en la llengua catalana, com en la castellana. Els *acompanyarem*, per a millor situar-los o definir-los, d'una introducció o pròleg i d'un epíleg, que si més no, ajudaran a comprendre'ls millor. Pensem, però, que quan foren escrits, fa més de cent anys, la societat d'aleshores era força diferent de l'actual, els temps no passen en va i tot canvia, no sols les modes i els costums, sinó també, i molt, la forma de pensar i actuar. Aquests cent anys, han estat de grans i importants canvis, és per això, que moltes coses de les que comentarem, ens poden sobtar moltíssim.

Abans de començar els comentaris, donarem la fitxa tècnica de les publicacions esmentades:

FITXA TÈCNICA

	EL ESCUDO DEL MASNOU	EL HERALDO DEL MASNOU	EL ECO DEL HERALDO	EL PAMPERO
Periodicitat	setmanal	setmanal	setmanal	setmanal
Mides	255 x 333 220 x 320	260 x 357	255 x 247 257 x 347 262 x 357	255 x 340
Preu	0,25 Pta.	2 quartos	2 quartos	2 quartos
Exemplars apareguts	20	13	70	14
Període	9-6-1879 (?) 19-10-1879	31-8-1879 23-11-1879	4-1-1880 8-5-1881	15-5-1880 4-9-1880
Peu de redacció	Redacció y Administración calle San Francisco, 19	Administración calle de Barcelona, 6	Redacció y Correspondencia Barcelona calle Antigua de S. Juan, 1 Administración Masnou calle de Barcelona, 6	Redacció y Administración calle de Campo Sagrado, 26, pral.

La primera nota que posem, trata de **El Escudo de Masnou**, núm. 17, del 28 de setembre del 1879, correspon a una notícia de caire internacional, que diu:

Dicen que la Compañía Edison ha sido autorizada para establecer en Paris una red de líneas telefónicas. Mediante una pequeña cantidad, pagadera todos los meses, cualquiera podrá hablar y hacerse oír á larga distancia en la ciudad. El teléfono Edison, explotado desde hace un año en los Estados-Unidos por la poderosa compañía «Wester Union telegraph company,» quizá se popularice también en Europa.

Feia només tres anys que Alexander G. Bell, nord-americà d'origen escocès l'havia inventat i presentat a l'Exposició de Filadèlfia. Als Països Catalans la primera comunicació telèfonica, va tenir lloc a Barcelona, entre l'antiga i tristement cèlebre ciutadella militar (on ara hi ha el Parc de la Ciutadella) i el Castell de Montjuïc, va ser també, la primera comunicació de l'Estat Espanyol.

Les següents notes ens venen donades per un altre setmanari, **El Heraldo del Masnou**.

Al núm. 3, del 14 de setembre del 1879, s'hi troba una saborosa notícia sobre el consum de carn al Masnou dels anys 1878 i 1879. Diu:

ESTADO

del consumo de carne habido en esta villa durante el mes de Agosto de los años 1878 y 1879.

	1878.		1879.	
	Libras carnes.	Derechos.	Libras carnes.	Derechos.
Carneros.	527 6532	2514	524 6638*2	2655-96
Terneras.	11 649	257*70	6 370*2	169
Totales.	538 0981	2771*70	530 7009	2744*96

Carneros: Diferencia en favor del 79. 122 Posetas.
Terneras: " " del 78. 148 "

Hay que advertir que en 1878 se cobraban 15 cuartos por carnicera de ternera y este año solo 10 cuartos. Las 2656 pesetas producto de los derechos del carnero las han pagado así:

Vila	1832*45
Maresma	496*7
Gregorio	306*95
	2656*95

Veiem que aleshores hi havia tan sols tres carniceries i que en comptes d'apujar, d'un any a l'altre, els preus o imports, s'havien abaixat tres quartos. El quart o quartà era una moneda de coure amb valor d'un quart de ral d'argent.

Del núm. 6, 5-10-1879, en treiem un interessantíssim article sobre **El magnetisme animal**, tècnica guaridora (el mesmerisme) basada en la suggestió, que el seu descobridor, Franz Anton Mesmer, un metge alemany (1734-1815), atribuïa a l'anomenat magnetisme animal.

Diu així:

Histoire abrégée du Magnetisme Animal, Paris 1783. «Compendio histórico del Magnetismo animal.»

Recueil des Pièces les plus intéressantes sur le Magnétisme Animal, 1784. «Colección de los documentos más interesantes sobre el Magnetismo animal.»

Memoire de F. A. Mesmer sur ses Découvertes, Paris 1799. «Memoria de F. A. Mesmer sobre sus Descubrimientos.»

Lettre de F. A. Mesmer au citoyen Baudin et Lettre aux auteurs du Journal de Paris, Paris 1800. «Carta de F. A. Mesmer al ciudadano Baudin y Carta a los autores del Diario de Paris.»

Mesmerismus, ó sea, Sistema del Magnetismo animal (escrito en alemán), Berlin 1815. 2 vol. 8.º

Cosmogonie, ou Plau d' un Gouvernement Républicain. Obra muy estensa, pero inédita.

Después de una vida laboriosísima, murió Mesmer en Suiza, cerca de Meersbourg, el 5 de Marzo de 1815, á la edad de 81 años 9 meses 18 días.

Pocos hombres han sido tan ridiculizados, pocos han obtenido tantos desprecios de la sociedad en recompensa de sus trabajos como Mesmer; mas no busquemos en la ignorancia el fallo que la Historia se encargará de dar; ciñámonos en la ciencia y encontraremos la justa crítica de ese grande hombre.

Los distinguidos filósofos Bruno y Deleuze, hablan de él en estos términos:

Bruno le llama «un génie qui a droit a la reconnaissance de l'humanité entière, a la memoire duquel tout homme honnête et vertueux doit un tribut de veneration et de respect.» Un genio que tiene derecho al reconocimiento de la humanidad entera, a la memoria del cual todo hombre honrado y virtuoso le debe un tributo de veneración y respeto.»

y Mr. Deleuze añade: «qu' il est impossible, de ne pas reconnaître en lui un metaphysicien distingué et un profond observateur.» «Es imposible no reconocer en él un distinguido metafísico y un profundo observador.»

¿Qué mas puede decirse de un hombre? ¿Acaso el testimonio de esos dos sábios filósofos no destruye el epíteto de *charlatan* con el cual la maledicencia y la ignorancia apellida al distinguido médico alemán?

¿Acaso las teorías de Galileo, de Gall y de otros muchos sábios, no fueron en un principio tildadas también de *charlatanismo*? Sí; ese es el crisol por el cual la sociedad hace pasar á los hombres que sacrifican su vida para arrancarla de las garras de la ignorancia! No caigamos nosotros en tamaña infamia; por el contrario, admiremos esa vasta inteligencia que supo escudriñar lo que hasta entonces yacía en tinieblas; rindamos un tributo de veneración á ese número que sentó los principios de una ciencia que dá al hombre una idea de la poderosa fuerza de su voluntad; de una ciencia que está llamada á llenar una de las más hermosas páginas de la historia de los pueblos.

Allá en el siglo XVII, cuando la escuela materialista trabajaba con más ardor, y ahincó para extender el vuelo de sus principios, cuando todos los filósofos preocupados del ascendiente que en la sociedad el materialismo adquiría, redoblaban sus esfuerzos para evitar el contagio de ideas que por do quier esa escuela sembraba, fué cuando apareció Mesmer, el cual, sobreponiéndose á la corriente del siglo, comunicó á la humanidad los principios fundamentales de una ciencia que por sí sola destruyó los argumentos más sólidos en que el materialismo descansaba.

Sí; el descubrimiento de Mesmer fué un golpe mortal para el materialismo; fué el punto de partida, el paso de transacción de la escuela materialista á la espiritualista.

Queríase atribuir á la materia todas las facultades humanas; pero cuando el magnetismo nos presentó los prodigiosos fenómenos del *sonambulismo*, le fué imposible al materialismo explicarlos por la simple materia, y por eso los negó, por eso fué su más acérrimo enemigo. Mas, los que la pasión no les cegaba, los que deseaban que la verdad reinara en el mundo, convinieron en la existencia del *espíritu humano*, para poder explicar lo que de otro modo era inexplicable.

Como todos los grandes hombres, Mesmer encontró sus más encarnizados enemigos dentro de su misma patria, entre sus más queridos compañeros. Perseguido por la ignorancia que solo veía en él un *charlatan*; vilipendiado por sus amigos que creían

que sus teorías eran hijas de un estado de enajenación mental; escarnecido por Alemania entera que atribuía á sortilegio los procedimientos que para la magnetización empleaba. (insensata suposición, estúpida creencia, hija tan solo de la ignorancia y de la superstición que en aquel siglo reinaba,) tuvo Mesmer que emigrar de Alemania y buscar asilo y protección en una corte extranjera, en Francia, donde á la sazón ocupaba el trono Luis XVI.

Allí obtuvo una asignación del Estado y espuso sus teorías en la Academia de Medicina de París. El rey nombró una comisión de sábios para que formularan un dictamen, del seno de cuya comisión salieron dos pareceres bien distintos por cierto. Baylli condenó las teorías de Mesmer al paso que Jussieu las aceptó, aunque no en absoluto.

Incansable y anhelante Mesmer para penetrar los arcanos de la sublime ciencia cuyos principios vislumbrara, estableció un gabinete de curación por medio de la célebre *cubeta de Mesmer*, cuyo método curativo no se desdeñó de probar toda la corte de Luis XVI, y la misma reina de Francia, la desgraciada María Antonieta de Austria.

No es mi objeto, y no entra en los escasos límites de un artículo, trazar una exacta biografía de ese sábio; la gratitud que todo hombre amante del progreso intelectual,

debe á los que han sacrificado su vida en aras del saber, ha sido el único móvil que me ha impulsado salir á la defensa de Mesmer, contra los que sin respeto, y quizá sin haber hojeado una de sus numerosas obras, sin haberse quizá tomado el trabajo de repetir uno de sus experimentos, profanan la memoria del que debieran admirar y venerar.

¡Las generaciones futuras, divinizarán al génio fundador de una ciencia que cambiará la faz moral del mundo!!!

PEDRO.

Mesmer va aconseguir èxits notables a Viena i a París, així com un gran renom internacional, encara que també va patir —com la majoria dels innovadors— i va ser acusat d'impostura per les acadèmies científiques i hagué d'abandonar la professió. Tot i que hom no considera prou seriosa la seva teoria, cal reconèixer que, emprant una terapèutica dirigida sobretot al sistema nerviós, Mesmer va posar de manifest les possibilitats de guarició psíquica i obrí el camp de la medicina psico-somàtica actual.

La seva teoria —el mesmerisme— va contribuir al descobriment de la força inconscient desenvolupada després de la psicoanàlisi.

Al núm. 8, 19-10-1879, ens trobem amb una notícia força esgarrifosa. És una relació detallada, de les víctimes fetes durant, tan sols 12 anys, per un dels tribunals (dels molts que tingué al llarg dels segles), l'anomenat Santo Oficio, emmascarat de la per tothom coneguda i temuda Inquisició. Aquesta llista, que va dels anys 1481 al 1493, correspon a l'època en què fou Inquisidor General de Castella i de la Corona Catalano-Aragonesa, Tomàs de Torquemada (1420 ? - 1498). I Diu així:

Publicamos á continuacion como edificantes y elocuentes, los datos exactos de las víctimas que hizo un *santo* tribunal desde 1481 á 1493.

En 12 años, Torquemada, inquisidor general de España, mandó asesinar á 10,220 personas, que fueron bárbaramente devoradas por las llamas: hizo quemar 6,860. efigies de individuos que murieron en los tormentos de la Inquisicion ó que huyeron: 97,321 fueron castigados con infamia, confiscaciones de bienes y prisiones perpétuas; ¡de suerte que 144,401 personas fueron arruinadas!!!

Veamos el detalle:

1481.—2,000 vivos quemados, 2,000 en efigie y 17,000 penitentes.

1482.—88 quemados vivos, 44 en efigie y 625 penitentes.

1483.—En Sevilla y en Córdoba, 688 quemados vivos. En Jaen y en Toledo, 644 en efigie y 5,725 penitentes.

1484.—El mismo número en Sevilla, 220 quemados vivos en las otras ciudades, 110 en efigie y 1,591 penitentes.

1485.—En Sevilla, Córdoba, etc., como en los años anteriores. En Extremadura, Valladolid, Calahorra, Murcia, Zaragoza y Valencia, 620 quemados vivos, 510 en efigie y 13,471 penitentes.

1486.—En Sevilla, Córdoba, etc., como en los años anteriores. En las otras localidades, 328 quemados vivos, 564 en efigie y 3,745 penitentes.

1487.—Como en los años anteriores; pero hubo muchos mas en Barcelona y Mallorca; en todas 928 quemados vivos, 664 en efigie y 7,145 penitentes.

1488.—En trece tribunales inferiores, 616 quemados vivos 308 en efigie y 4,379 penitentes.

1489.—Como en el año anterior.

1490 á 1493.—Aproximadamente el mismo número.

Segun cálculos basados en los anales de la Inquisicion, hasta 1525, época de la muerte del cuarto inquisidor, hubo 18,320 individuos quemados vivos, 6,660 en efigie, 206,626 penitentes.

¡En todo, 234,506 víctimas de los cuatro inquisidores generales!!!

Tal vez no falte quien extrañe esta estadística, pero como no todos pueden leer ciertas obras, bueno es que se haga conocer aun en forma homopática.

Quan aquest setmanari masnoví va publicar la llista, feia només 45 anys que havia estat abolit el terrible tribunal eclesiàstic. Fet que va produir-se l'any 1834.

La Inquisició va ser creada l'any 1184 pel papa Lluci III, tot i que l'any 1163 i durant tres mesos, a Tolosa de Llenguadoc (Occitània), va aplicar-se per primer cop per obra del cardenal Pere de Sant Crisògom, en el context de la croada contra els càtars. El seu fundador i principal instigador fou, però, en Domingo de Guzman, frare castellà, fundador també, de l'Orde de Predicadors, dits dominicans.

A Catalunya el primer document inquisitorial és de l'any 1194 i el tribunal hi va funcionar amb regularitat fins al 1399, any de la mort del darrer inquisidor català, en Nicolau Eimeric. Després, va decaure força i fou causa que el 1483, el rei Ferran II el Catòlic, de la casa castellana dels Trastàmara, instaurés la castellana, nomenant en Torquemada, frare dominicà i convers del judaisme.

L'organització i el procediment emprat per aquest tribunal, tot i que en càrrecs menors, hi hagué gent del país, va ser, o va servir com a instrument de castellanització. Essent els segles XVI i XVII els de màxima activitat.

A la contraportada d'aquest mateix número, el 8, hi ha un anunci del "Colegio de Comercio, aquell primer col·legi que aconseguí tenir el gran pedagog que fou Francesc Flos i Calcat. Era situat a l'actual Casino i va ser on va començar a impartir els seus nous mètodes d'ensenyança, el precursor d'aquell que fundà el 1898 a Barcelona, el Col·legi de Sant Jordi. La primera escola íntegrament catalana de la Renaixença.

Aquest anunci, redactat encara en castellà, el reproduïm al peu d'aquestes línies.

Aquest Mestre, creador d'una nova pedagogia catalana, va néixer a la vila d'Arenys de Mar el 13 de novembre del 1856. Als 22 anys es traslladà al Masnou i aconseguí tenir una escola pròpia, l'esmentat **Colegio del Comercio**. Després, al cap de tres anys, va casar-se amb una masnovina, Josefina Gibernau i Sust i tingueren quatre fills.

Va morir l'any 1929 i la seva escola, la primera escola catalana, el va sobreviure deu anys, fins aquell fatídic 1939. I utilitzant els mots d'un llibre a ell dedicat, direm que: «...després de 41 anys d'existència, en dels seus moments més feliços, no van tancar les seves portes, amics, les hi varen estavellar!».

COLEGIO DEL COMERCIO

DIRIGIDO POR EL PROFESOR

D. Francisco Flos y Calcat

ENSEÑANZA ESPECIAL DE CALIGRAFÍA, DIBUJO DE ESTAMPADOS, CALCULO MERCANTIL, TENEDURÍA DE LIBROS, MÚSICA É IDIOMA FRANCÉS.

Quedan abiertas desde el 1.º del presente las clases nocturnas, para todas aquellas personas que deseen enterarse de cualesquiera de las asignaturas antedichas, incluso la enseñanza primaria. Dichas clases principian á las seis.

Capçalera del setmanari "La Costa de Llevant". Dibuix d'en Flos i Calcat.

L'antic "Colegio del Comercio" del Masnou, situat al Camí Real, on ara és el Casino, i al requadre, el seu director, en Francesc Flos i Calcat quan tenia 20 anys.

Continuant en temes escolars, trobem al núm. 9, 26-10-1879, la llista de col·legis que tenia la nostra vila fa 112 anys, així com el nom dels seus directors i nombre d'alumnes inscrits i concurrents.

És la següent:

Nuestra villa cuenta en la actualidad con los siguientes establecimientos de Enseñanza:

Colegio particular de instruccion primaria superior y de Náutica, abrazando además la enseñanza de varios idiomas modernos y Carrera Mercantil, su Director don José Villá y Serra, con título de Maestro de instruccion primaria superior y nombramiento de tercer piloto:

Alumnos de instruccion primaria, 38.

Alumnos de Náutica, 19.

Total: 52 concurrentes.

Escuela de párvulos, dirigida por don Ramon Brunet y Cot, con título de Maestro de párvulos:

Alumnos: niños 65.

Niños, 5.

Total: 70 concurrentes.

Colegio de 1.ª y 2.ª enseñanza, su Director D. Ignacio Ferré y Carrió con título de licenciado en filosofía y letras:

Alumnos de 1.ª enseñanza, 29.

Alumnos de 2.ª » 6.

Total: 35 concurrentes.

Escuela pública de 1.ª enseñanza, Director D. Calixto Palomo:

Alumnos matriculados, 60.

Concurrentes, 36.

Colegio del Comercio de D. Francisco Flós y Calcat.

Alumnos concurrentes: 60.

Colegio de S. Fernando, dirigido por don Mariano Nofrarias, con título de Bachiller, maestro de párvulos y maestro elemental superior.

Alumnos concurrentes, 60.

Escuela oficial de Náutica, Director don José Bonet.

Alumnos matriculados, 21.

Concurrentes (creados 10.)

Colegios de Señoritas.

Escuela pública de niñas. Directora doña Dolores Colomer.

Alumnas matriculadas 145.

Concurrentes, 130.

Escuela particular de niñas por la misma Sra. Directora.

Alumnas concurrentes, 130.

Colegio de niñas, Directora, D.ª Teresa Borrell de Bruguera, con título elemental.

Alumnas concurrentes, 50.

A la llista hi trobem el Colegio del Comercio, d'en Flós i Calcat, abans esmentat. També hi podem veure l'escola de nàutica dels Mestres Villà, inscrita com a col·legi particular i una altra escola de nàutica, aquesta, que diu: oficial. Si sumem tots els alumnes, veurem que al Masnou del 1879 hi havia 40 alumnes matriculats a nàutica. De pàrvuls, de 1a i 2a ensenyança i batxillers, n'hi havia 648. El Masnou d'aleshores tenia uns 4000 habitants aproximadament.

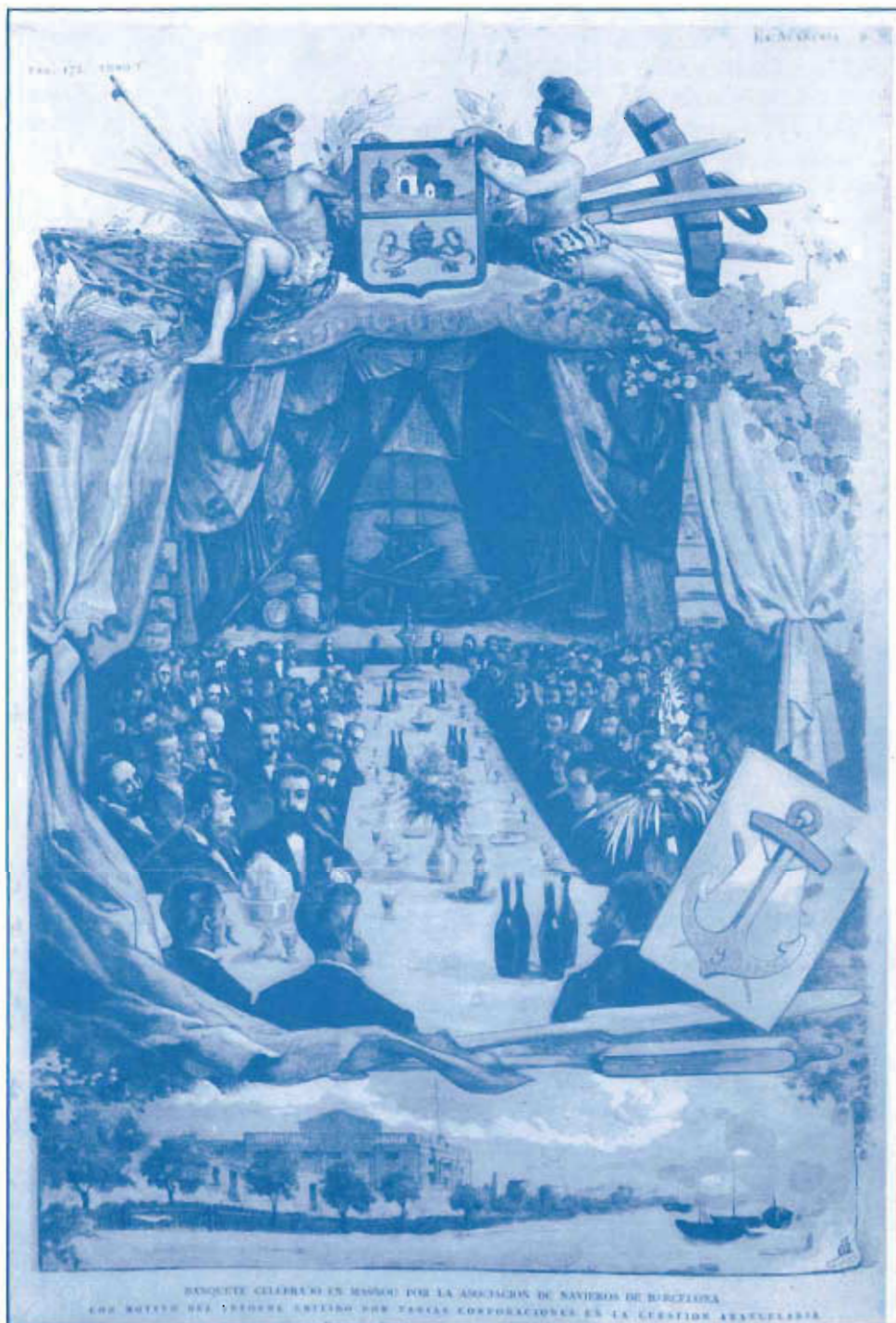
Una data memorable per al Masnou i per a la història econòmica del país, és la del 9 de febrer del 1879, en què amb una reunió a la nostra vila de navillers, economistes, capitans de la marina, comerciants i financers, s'intentà en va de fer front a una crisi que qui més havia contribuït a accentuar-la era el mateix Govern, com és habitual en el nostre estat, en adherir-se al fet diferencial de bandera, és a dir, a la supressió del privilegi que tenien els vaixells estatals sobre els estrangers de transportar la mercaderia de casa amb els nostres "barcos" abans que els forans, sense consultar pas massa profundament aquells que al Masnou hi foren presents: Foment de la Producció Espanyola, Associació de Navillers, Societat Econòmica d'Amics del País, Institut Agrícola Català de Sant Isidre, periodistes, etc.

El resultat fou: Decadència del comerç a Ultramar, minvament de vaixells de vela per "barcos" de vapor i hèlix (més d'extrangers que d'estatals), desaparició de les drassanes del Masnou, Vilassar, Mataró, Blanes, Lloret, etc., i, sobretot, preponderància de les marines veïnes de França, Itàlia, Anglaterra i Alemanya sobre la nostra.

De tot aquest procés, sols en queda la constància documental de la premsa de l'època i el bonic dibuix que avul reproduïm, fet pel polifacètic Apel.les Mestres.

La reunió i l'àpat tingueren lloc al "Circo". La taula tenia forma d'àncora i l'escenari estava ornamentat amb motius marins, més o menys com els captà l'innovidable Apel.les Mestres, que a més ens deixà constància d'una panoràmica romàntica de l'Ajuntament i de la platja de l'any 1879.

Lluís Galera

Dibuix d'Apel.les Mestres, fet al banquet celebrat al Masnou (segle XIX) per l'Associació de Navillers de Barcelona. Treta (la fotografia) de l'original d'un dibuix de la revista ACADEMIA, deixada reproduir per l'Ateneu Barcelonès.

Al darrer número de l'Heraldo, el 13, datat el 23 de novembre del 1879, a la podríem dir-ne, editorial, podem llegir una glosa del Masnou, des que va aconseguir la independència municipal fins a aquell moment, però, centrada sobretot, en descriure les troballes arqueològiques fetes a la vila, que són força interessants. Vegem què diu:

Masnou, la hermosa villa que con razon llaman Perla de la costa catalana, y cuyos intrépidos hijos, surcando todos los mares, llevan su fama por todos los ámbitos de la tierra, era hace setenta años un pequeño caserío agregado á la parroquia de Tayá.

En 1812 fué erigido pueblo y separado de aquel en lo civil, y en 1818 en lo espiritual. Su nombre indica claramente su origen, algunas casas de campo, muchas de ellas morunas y de las cuales se conservan aun varias torres, fueron su principio; estas casas aisladas con sus terrenos favorables suelen ser llamadas en catalan Masias, y al establecerse un nuevo Mas, que se cree ser el de casa Malet, se le llamó el Mas-nou, nombre que ha venido á ser el del caserío que á su alrededor se construyó y que unido á los grupos de casas, que llaman Alella de Mar y Ocata, formaron juntos el pueblo del Masnou, hoy villa por gracia de S. M. D. Alfonso XII.

El lugar que ocupa, segun se puede suponer por los muchos vestigios de construcciones antiguas que no han acabado aun de destruir el tiempo y la mano del hombre, fué antes ocupado por una poblacion de importancia marítima, si que podamos precisar la época, pues si bien la mayor parte de nuestras observaciones nos sugieren la idea de que debió ser muy anterior á la romana, nuestros escasos conocimientos arqueológicos, no nos permiten formular una opinion concreta, respecto á este importante punto.

Vamos á apuntar ligeramente, y con el fin de estimular á los que con mas conocimientos quieran prestar un servicio á la historia, las antigüedades descubiertas en nuestro pueblo, y que son el fundamento de nuestra idea.

Restos de edificio existentes en una viña de ca'n Vicens, y en la cual se ve aun un pavimento de mosaico ordinario.

En el mismo punto se halló un precioso mosaico formando figuras que el inteligente farmacéutico señor Illamola recogió y remitió al señor Esteban Paluzie, y una estatua de marmol, que el campesino que la halló, rompió adrede con su azadon para gozarse en la blancura interior del marmol.

En las inmediaciones de esta villa, al construir pozos se han hallado, á alguna

profundidad, jarrones ó ánforas primorosamente labradas, que los albañiles han hecho pedazos creyendo que contenian dinero.

En la viña del Palau, cubiertos por un fortísimo pavimento, con trazas de via pública, que se halla continuado, aunque á bastante profundidad, en direccion á ca'n Vicens, se hallan varias celdas, cuyo interior, de una mampostería compacta, lo forman varios tramos á guisa de literas, que creemos seria un cementerio romano.

En la carretera, y frente al torrent d' Ase, descubrió el temporal del año 1820 dos columnas de piedra.

Y practicando un sótano en la casa llamada de'n Gabarra, hallóse un subterráneo en direccion al Norte, y cuyo fin no se quiso conocer por suponérsele muy distante; y por último, en el fondo del mar, á poca distancia de la playa, hánse observado en dias claros de mar bonanza, grandes argoilas, que se supone servirian para buques.

La eminencia en que está la villa situada, sus fértiles campiñas y abundancia de aguas, hacen del Masnou uno de los pueblos mas agradables y pintorescos del Mediterráneo; esto unido á la benignidad del clima y su proximidad á las importantes poblaciones de Barcelona y Mataró, le hacen punto muy apetecible, lo que nos afirma en la idea de la existencia de una poblacion anterior á la que hoy existe.

Hoy Masnou es una de las villas mas limpias de España, y las costumbres de sus habitantes participan de la sencillez patriarcal y de la ilustracion que la carrera científica y continuos viajes á todos los paises del globo, imprime en sus hijos.

Su merecido renombre de villa marítima lo acreditan mas de trescientos buques de su propiedad, un número muy crecido de pilotos, marineros, calafates, constructores de velámen y cuanto con la marina tiene relacion.

Referent a algunes d'aquestes troballes, desaparegudes o soterrades, fóra interessant poder-les redescobrir i estudiar-les a fons, ja que serien de gran interès per la nostra història.

I en quant a la descripció i sobretot als afalacs, tant pel que fa al Masnou, com als seus vilatans, si no quedaren ben cofois, no seria per manca de floretes, moltes, això sí, merescudes.

Al cap d'un mes i mig de la desaparició de **El Heraldo del Masnou**, va aparèixer **El Eco del Heraldo**, que va sortir el dia 4 de gener del 1880. Va ser com una mena de continuació de l'Heraldo. Quasi fins al final d'aquesta "història", seguirem els articles d'aquest setmanari, el de més llarga vida d'aquell segle.

Als números 3 i 4, a dins de la secció **Crònica general**, tenim uns trossos dedicats al **café Buena-vista**. Al primer una mena de denúncia per permetre certes "inmoralidades" —diu que s'hi ballava el can-can— i era un "foco de perdición para sus hijos, així com "un verdadero templo de Baco". Al segon tros, el propietari del café, va passar per la redacció i digué que res de res, que allà hi anaven moltes famílies i fins i tot les autoritats.

Veiem que diuen, la denúncia i la rèplica:

CRONICA GENERAL.

Nos han asegurado personas que nos merecen entero crédito que la actitud que de algun tiempo acá vá tomando el café de Buena-vista nada tiene de digna pues así como antes para divertir á los concurrentes solo se cantaba, cosa que no tiene nada de particular, hoy se ha introducido el baile del can-can, baile que como de sí nada tiene de moral, saca de quicio á multitud de espectadores, en su mayor parte jóvenes, que lo acompañan con desaforados gritos y palanrotas indecentes, dando al mismo tiempo fuertes golpes sobre las mesas, convirtiendo aquello en un verdadero templo de Baco.

Creemos muy bien que el dueño de un café ú otro establecimiento, no puede ser muy exigente con sus parroquianos; pero nunca debe tolerar abusos como los que denunciarnos, que redundan en perjuicio del mismo dueño, pues varios concurrentes se retraen de ir, por no presenciar tales escándalos.

Por nuestra parte condenamos con energía, que se permitan ciertas inmoralidades y rogamos á la persona encargada de dicho local, ponga coto á tales excesos, puede otra manera nos veríamos obligados á llamar la atención de las Autoridades, para que pongan remedio al mal y para devolver la tranquilidad á varias familias, que solo ven en espectáculos de esta índole, un foco de perdición para sus hijos.

* * *

* * *

A consecuencia del suelte que publicamos en nuestro anterior número, respecto del café de Buena-vista, se ha acercado á nosotros su propietario rogándonos rectifiquémos aquellos conceptos y asegurándonos que en dicho café no ha habido jamás los excesos que allí se refieren, lo que pueden atestiguar innumerables familias que concurren á sus funciones y la misma autoridad que frecuentemente asiste á ellas.

Gustosos accedemos á su deseo, complaciéndonos en que sea tal como dice, para satisfacción de los que aman la moralidad y sanas costumbres de nuestra villa.

No sabem com va acabar el problema. —Qui tenia raó? Ves a saber. Als ulls dels masnovins de finals de segle XIX era així. Ara a finals del segle XX, tot ho veiem diferent, sobretot perquè els costums estan molt més relaxats, —potser massa? Dintre d'uns anys ho veurem més clar.

Al núm. 4, 25-1-1880, hi veiem un interessant article de l'astrònom francès Nicolas-Camille Flammarion (1842-1925) en el qual ens parla dels camins i velocitats que haurien de fer els planetes, si fos certa la teoria de l'Església, per la qual condemnaren a Galileu, perquè deia que la terra estava immòbil i que tot girava al seu voltant. Llegim:

Un artículo de Flammarion.

En el último número del *Diario de los Conocimientos Útiles*, ha publicado Camilo Flammarion cálculos muy curiosos sobre el camino que tendrían que recorrer todos los planetas de nuestro sistema, si girasen, como creíase antiguamente, alrededor de la Tierra, inmóvil en el espacio, y sobre la velocidad que deberían emplear al efecto.

El astro mas próximo á nosotros, la Luna dista 96.000 leguas; tendría que recorrer en veinticuatro horas una circunferencia de 192.000 leguas de diámetro, ó lo que es lo mismo, 603.000 leguas de longitud: necesitaría caminar con una velocidad de 23 kilómetros por segundo. La distancia de la Luna es no discutible, pues ha sido medida exactamente por triangulación, con tanta seguridad como cualquier distancia terrestre.

El Sol, separado de nosotros por 37 millones de leguas debería recorrer en el mismo período de veinticuatro horas 232 millones de leguas, y caminar á razon de 9 mil kilómetros por segundo. El Sol que es un millón trescientas mil veces mas grande que la tierra, habría de hacer en un día el camino que nuestro globo hace en un año. Su distancia ha sido determinada exactamente por seis procedimientos distintos é independientes uno de otro.

Los planetas, cuya proposicion está igualmente determinada con exactitud matemática, participan del movimiento diurno. Serian, por lo tanto, arrastrados en el espacio con una rapidez todavía más difícil de concebir. El último planeta conocido de los antiguos, Saturno, nueve veces y media mas lejos de nosotros que el Sol se vería obligado, para girar en veinticuatro horas al rededor de la tierra, á describir una circunferencia de 2.000 millones de leguas y caminar mas de 100 mil kilómetros por segundo. El planeta exterior de nuestro sistema, Neptuno, debería recorrer 7.000 millones de leguas en veinticuatro horas.

Esto no es nada todavía. ¿Y las estrellas? La mas próxima se halla á una distancia que es 226.400 veces la de la Tierra al Sol. Para hacer su evolucion necesitaría una circunferencia de 54 trillones de leguas y emplear una velocidad de 624 millones de leguas por segundo. Sirio, que está siete veces mas lejos, debería verificar su indescripible circunferencia al rededor de nosotros con una rapidez de cuatro millones de leguas por segundo. Y son las estrellas mas próximas.

A la simple enumeracion de estos datos, se comprende todo lo absurdo del sistema. Como decia Cirano de Bergerac, es lo mismo que si para asar un ave, en vez de dar vueltas al asador sobre las brasas, se pretendiera que girasen al rededor del ave fija, la chimenea, la cocina, la casa y toda la ciudad.

Aquest astrònom, fundador i director de l'observatori de Juvisy, va fer nombrosos estudis sobre els estels dobles i múltiples, sobre l'espectroscòpia estel·lar i sobre la topografia de Mart. Va escriure i publicar nombroses obres del mateix caire.

Seguim comprovant que aquells masnovins del segle XIX tenien força i variades inquietuds culturals i científiques.

Al núm. 5, 1-2-1880, ens topem amb un d'aquells rars articles escrits en la nostra llengua, el català, que aleshores era tan poc utilitzat. És escrit amb aquell català d'abans de les popularment anomenades Normes d'en Fabra, per tant, en un català arcaic i ple de barbarismes i castellanismes. De totes formes, millor fer-ho en aquest català, que en un castellà també amb algun barbarisme i/o catalanada.

Ens parla de:

LAS PREOCUPACIONES.

No, nos penseu que vauja a parlarvos del que 's preocupa quan esguerra algun negoci, ni de aquell que 's preocupa al parlar per primera vegada ab la noya que estima, ni de aquell que 's preocupa perque la sort no li es favorable; res de aixó, perque aquestas preocupacions poch mes ó menos, tenen una explicació convincent; vaig á parlarvos de aquellas que nó 's esplican y que per lo mateix que quedan tapadas pel vel del enigma, dominan ab una intensitat inusitada al esperit humá.

Ja que en nostres días nó hi há qui no vulga instruirse, y aquest viu afany se posa evident en todas las clases sociales, prenent un darse compte de las vritats y altres mes exigents, esbrinar fins lo que 's troba plagat de errors, permeteu que fassa historia á ff de que ni uns busquin lo que ja está demostrat, ni 'ls altres ab lo cicell de la curiositat propi de inteligencias malaltas, pretingan correr lo vel del misteri ó de la mentida.

Las creencias populares, deya un escriptor, son ni mes ni menos que la barreja de vritats y errors. Tan berta com es aquesta sentència! No hi há poble que no tinga las sévas mes ó menos exageradas, mes ó menos risibles; pero todas apartadas de la rahó de ser. De aquí y ab l' arrelament que succeheix de una tradició en un poble, resulta que no sols es preocupació lo que pateixen aquells moradors, sino una especie de superstició que 'ls fa respectar hasta lo que 's mes repugnant als seus ulls.

Avuy que el món ha obert las portas á la vritat portada per la llum del saber, no tenen tanta forza aquestas creencias, ni dominan ab tanta energia la part moral del homó com en dps siglos XIII, XIV y XV; però encara alguns llanúts (perque aquell 'es lo

nom que mos 's hi cuadra) creuen en la existencia de drachs, serpens de set caps, fantasmas, bruixas, etc. Es necessari que obrim los ulls, que estudiem, que escoltem á qui sab mes que nosaltres y no ho dubtem, tot lo que en nostre cervell está mal forjat, quedarà trempat per la mágica forza del que té asiento en lo taller de la ciencia.

Casi sempre la preocupació que dona per resultat ser supersticiós, naix de una impressió rebuda en la infantesa; impressió que 's filla de un mal caní per part de qui está encarregat de vetllar la part moral de la familia. Todas aquellas mares que 's entretenen en espantar á sos fillts quan fan alguna rarsa, dientli: —Vindrà D. Turpin, puput, y altres invencions agnocentas per ferlos creurer, sembran en aquell tendre cor sen 's que s' en donga compte, la primera llavó de lo que mes grandets coneixen ab lo nom de por. Dieu á 'n aquest noy ó noya quant sigan grans: ¡Ahont la tens la por? nó hos ho sabrán dir; pero ella existeix, ella domina y per ellá ja arrelada naix la preocupació, que si topa ab una imaginació viva, molts cops se converteix en superstició. Per aixó diré que el boidado sabi de una carinyosa mare, influeix en gran manera en el pervindre moral dels fillts. Jo asseguraria que de todas las tradicions existents entre 'ls pobles, no hi há cap que no conega per forza generadora aquell principi. Tots los pobles que guardan en la caixa de las sévas creencias, li apego á ellas, sense tractar sisquera de analisarlas, ja que ferne la modificació parcial es un imposible, cregueu que 's perque la impressió primera que han rebut ha sigut viva y constant.

¡No, es vritat que de vostra sorpresa creixeria: si hos digués que 'ls egipcis tenian per animal sagrat al cobodrilo? Doochs encara hos vorpendrá mes que hos diga que avuy entre 'ls habitants de las Molucas impera aquesta creencia, y mes encara si hos dich que no hi há gran senyó en Timor que no 's crega mes ó menos parent de aquets animals.

¡Perque de aquesta superstició, perque de aquesta creencia estranya? Per la sencilla rahó de que aixis 'ls ho han ensenjat, y no 'ls ha arrijat encara cap raig de llum de progrés per dilshi lo contrari.

A mida que el món ha anat sentse vell, ha deixat també rovellar en la historia del temps el dart afilat del misteri que el mateix havia forjat, proba de aixó que la historia fa menció no sols de la preocupació dels pobles antichs, sino que també dels mes grans homes de aquellas épocas pasadas.

Los filósofs grechs, s' ocupaban de la necromancia.

Los árabes creyan entender la parla dels aucells, ciencia que deyan los seus rompa-

tricks coneixian desde 'l temps de Salomou.

Schid, que era l' Alejandro dels persas, comptaba entre 'ls seus tresors; còps, globos, miralls de metall y vidre ab los que coneixia tot lo natural y sobrenatural.

Bacon col·locaba la òptica en el primer graó de las ciencias ocultas y ab ella ho explotaba tot, senj veure que ab sa ajuda tot ho podia saber y tot ho podia millorar. Al dir de Apolodoro, el cinturó de Hipólita, reyna de las Amazonas, d'ha una forsa extraordinaria á qui 'l portaba.

A l' Alemania 's creya en la virtut del *notk-hemd*, ó sia camisa encantada, talismán que preparaban aixís: á la nit de Nadal, dos noyetas filaban lo ll, lo teixien, lo tallaban y 's feyan una camisa; al davant y sobre 'l pit portaba dos caps brodats: lo del costat esquer ab un casco y una gran barba, lo del costat dret ab una corona com la que acostumaban á ninter en lo cap del diable; á cada costat un creu. Quan se vol que portés á la guerra una de aquestas camisas, no havia de témer colps de sabre, ni balas; es á dir, en curta diferència venia á ser l' escapulari que no hi há molts anys portaban los carlins pèl mateix fi.

Podria citarvos infinitat de cosas mes, pero no son los meus propòsits fer una còpia mes estensa de la historia.

Passem als nostres dias, y veurem que no encara estem exempts de preocupació.

Hi há catalá que si al posarse á taula el broch del porró 'l mira, s' alsarà y no voldrá menjar res en aquell lloch. ¿Qui no ha vist lo que fan á la nit de S. Juan las minyonas ab una clara d' ou, á fi de conèixer lo promes que tindrán; lo de passar un trenca pel rourer; lo de estarse relligiosament meditant, quan tocan las dotse, perquè 's creu que 's ta ora en que las bruixas tenen mes poder; lo de fregarse certas exerecencias del cos ab no se quinas herbas, perque desapareixi aquella imperfecció física; lo de bastot ejar una pomera, perque fassa pomas l' any vinent y mil cosas mes que no recordo?

Creyeu-me jo á ta nit de S. Juan vaig casi rompre la calaixera de casa á colps de bastó y ni l' andemá ni al cap del any, hi vaig trobar cap pesseta; al contrari, vaig perdre aquell moble perque no era mes que una caixa esberlada.

Seguim

Los moros, si van per un carrer evitiran trepitjar cap cosa que tinga la forma de banya; ó que ho sia. Los grechs, no ho posarán las camas del llit, en direcció á la porta. En el Brasil quant canta un aucell anomenat «Lúgubre», ho consideran com presagi de mort; aquí també si canta un gall antes de la mitja nit, creuent molts que vaticina lo mateix. En certs puestos de la Polinesia, l' esto·nudar es mirat com perjudicial; y per no trasladarnos tan lluny, alló de que las bruixas s'emportan a un home en l' aire, que roban las criaturas del bresol,

que 'ls ull prenen y altres cosas mes, que 's curan fent una creu sobre 'l llit abont jeuen, ó deixan un clau al costat del coixí, ó deixant penjada las calsas del pare en la habitació; son cosas que encara avuy, tot hi habèrhi tantas estisoras que neteijan los clatells, abundan en el seno de la creencia de molts.

Per lo tan, procureu desvanèixer las rancias preocupacions que per desgracia abundan encara molt en el seno de nostras familias, aumentan el caudal de saber de vostres tendres fills, puig que destruin la ignorancia, destruireu las preocupacions; al mateix temps, iurliu-ulos á examinar detingudament tot lo sorprendent y sobrenatural, puig que lo que no altres tenim per casual y raro, obeheix á causas desconegudas y que nosaltres no 'ns donem treball de averiguar. Per fi, teniu present que las preocupacions, sols poden permanèixer en los caps abont la raho hi fá raras y curtas visitas.

M. C.

Hem pogut comprovar que ens parla de les supersticions, i com que, en aquella quarta part del segle passat, la ciència estava en un bon moment, pretenia escombrar totes les creences populars. Ara que han passat més de cent anys i la ciència ha avançat encara moltíssim més, veiem que no tot era o és demostrable i tornen a sortir a la llum, com bolets d'una tardor plujosa i càlida, a intervals, tota mena de creences antigues i noves, això sí, amb els aprofitats de sempre, que pretenen fer negoci de tots els incauts que es deixen ensarronar.

Al mateix número, i a la secció dedicada a l'ajuntament, veiem una nota sobre una cancel·lació d'una escriptura, que garantia el resultat de la "mill" a Jaume Sensat i Sanjuán, el popularment conegut com al "marquès de la manguera". Aleshores no li'n deien encara sinó que va ser uns anys més tard, quan ja havia anat a fer fortuna a les Amèriques i en tornar es féu bastir una casa d'estil arabitant, al camí ral. Actualment és coneguda com la **Casa de Cultura**.

Ens diu:

Extracto de la sesion del dia 22 Enero.

Se abrió esta á las cuatro y media. Leída el acta de la anterior fué aprobada.

Acto seguido se dió cuenta de una instancia suscrita por D.ª Cármen Sanjuan y Olivé pidiendo la cancelacion de la escritura que en 10 de Agosto de 1875 otorgó para garantir el resultado de las quintas de su hijo Jaime Sensat y Sanjuan.

Enterado el Ayuntamiento acordó procedia la citada cancelacion.

Una petita pinzellada curiosa de la popularitat que després tindria el Sr. Sensat.

Saltant uns quants números, arribem al núm. 11, 14-3-1880, on trobem una poesia. Aquest setmanari sempre en publicava, així com també seccions dedicades a l'humor i als passatemps.

La poesia que ens ocupa, és:

¡Oh torrent!

A MON AMICH P'ERS HOMIS.

Voltat de róures y alcinas
vora 'l poble hi ha un torrent,
'hont los pagesos fan minas
per posarhi las fexinas,
per quan ploqui ó fassi vent.

Pels cassadors hi ha cassera,
feina hi ha peis llenyaters,
la canalla joganera
en la tendra edat primera
jorns jugant hi estant enters.

Cadarneras, passarells,
lo merlot y la perdiu,
tota classe allí d' aucells
seguint la costum dels vells
solan fer hi lo seu niu.

Quant lo desfullat brancatje
esclata ab las blancas flors;
quant va sortint lo fullatje,
en mitj lo verdós ramatje
renaixen á mils olors.

Per l' orient quan naix l' aurora,
molt refila tota aucella
ab l' olor ensisadora
mentre 'l sol la terra dora
la mes tendre cantarella.

Per tots los anys de ma vida,
com vaig fer en ma infantesa,
ja qu' avuy porta la brida
del món, la pura mentira
que mon cor ompla de fresa.

Volguent d' eix viurer fugir,
d' eix fantasma que m' asombra
en ell me vull dirigir:
sóis per consol puch tenir
la vritat que hi ha en sa sombra.

J. MILLET Y PAGÉS.

Com hem vist, el seu autor és J. Millet i Pagès, la J. és de "Joan", un dels germans del Mestre Millet, fundador i director de l'Orfeó Català, del qual,enguany, en celebrem el centenari. Els Millet (de can Xiquet) foren set germans, tres dels quals van ser capitans de la marina masnovina, tal com ho havien estat el pare, avi, oncles, etc. Un va morir infant, d'un altre no en sabem res, l'altre era aquest Joan, que fou president de l'Orfeó del 1893 al 1901 i el més petit, va ser el Mestre Lluís Millet i Pagès.

Al núm. 15, 11-4-1880, veiem, o més ben dit, podem comprovar la data exacta en què va urbanitzar-se un tros important de la vila. Exactament el tros format pels carrers de Fontanills i Sant Miquel, no sabem si corresponen als mateixos trossos d'ara. En propietat d'en Miquel Amat i Lluch i el terreny era anomenat "Rastrillo" (amb aquest nom hi va haver durant molts anys un carrer, actualment anomenat Jaume I). La paraula **Rastrillo**, segons el diccionari d'en Labèrnia, feta —la 1a edició— l'any 1839 amb la col.laboració del comte de Llar, en Gaietà de Planella (de can Teixidor), diu: "lloc on es tanquen les ovelles". Esmentarem aquesta notícia, seguida de l'altra que fa menció a l'aprovació d'aquest projecte i que correspon al mateix setmanari, al núm. 18, 29-8-1880. Diuen així:

Lo CELEBRAMOS.—Uno de estos días D. M. Amat y Lluch presentó á la aprobación del Municipio de esta villa los planos para urbanizar la pieza de tierra de su propiedad conocida por Rastrillo, con dos calles que se denominarán de Fontanills y San Miguel. Desearíamos ver á la brevedad posible una solución favorable á dicho asunto, por redundar en beneficio de la población.

* * *

Han sido aprobados por nuestro ayuntamiento los planos de las nuevas calles de «Fontanills y San Miguel.» Cualesquiera que desee censar puede presentarse desde luego en casa del propietario D. Miguel Amat y Lluch.

Aquest nou tros que va urbanitzar-se, va ser com un afegit al primer eixample del Masnou, fet als anys trenta d'aquell mateix segle XIX.

Ens trobem ara que, **El Eco del Heraldo**, quan va arribar al núm. 18, em comptes de seguir amb els números 19, 20, 21, etc., va començar a comptar a partir de l'1, al volum que hauria correspost el núm. 19. No hi va posar, tampoc, "segona època", com s'acostuma a fer, per tant, a partir d'aquí, seguirem amb aquesta numeració.

Joan Millet i Pagès, president de l'Orfeó Català del 1893 al 1901, era germà d'en Lluís Millet i Pagès i avi de l'actual president de l'Orfeo.

En aquest segon núm. 2, 16-5-1880, dóna, a la seva manera, i amb força ironia, la benvinguda a un nou setmanari, que semblava que es diria "Magnates" i que seria fet per un grup de masnovins anomenat la **colla d'els Resolis** i donava a entendre que seria dels contraris, com a forma de pensament, per tant, hi hauria "guerra".

La notícia era donada per l'Eco que va sortir el 16 de maig del 1880, però, un dia abans, el 15, va sortir ja el nou setmanari, que no es va dir "Magnates" com s'havia anunciat, sinó **El Pampero**. A partir d'aquell dia, ambdós setmanaris, que tenien idees i pensaments contraris, mentre existiren varen fer-se la guitza mútuament, traient-se els drapets al sol contínuament. Fins i tot, el que ja existia, i que va durar més temps, **El Eco del Heraldo**, va baixar força la seva qualitat literària i cultural, deixant de publicar notícies d'interès, com les que hem vist fins ara. A partir d'aquí, les notícies interessants o curioses foren escadusseres, augmentant les de la picabaralla que dugueren a terme ambdues publicacions.

La "benvinguda" esmentada més amunt, diu així:

CRONICA LOCAL
DE LA VILLA DEL MASNOU.

Grata noticia.—Se nos asegura que muy en breve se publicará en esta localidad un nuevo periódico que dicen se titulará los *Magnates*.

Como si no mienten las sibilas esta vez, será inspirado por el Estado Mayor de la *colla d'els Resolis* escusado es decir que su programa será combatir enérgicamente nuestro pobre semanario.

Celebrariamos muy de veras ver cumplidas estas nuevas profecias porque ellas nos darian pie para dar á conocer más á fondo ciertas entidades que por estar ahora mal encubiertas y en aparente actitud pasiva nos hemos guardado de hacerlo; y además que...
com més serem mes riurem.

Al núm. 3 (d'aquesta, diguem-ne segona època), 23-5-1880, dóna així la notícia de l'aparició de **El Pampero**:

Aunque no tengamos doscientos duros para malgastar, con motivo del gozo y satisfaccion que experimentamos con la aparicion de *El Pampero*, nos hemos permitido el lujo de orlar, como en día de fiesta mayor, el presente número, aumentando la parte de material, seguros de que nuestros lectores nos agradecerán que celebremos la fausta venida al mundo periodístico del nuevo colega, que cual otro sin par y sin igual Quijote, viene á desfacer y enderezar los entuertos de nuestra villa.—*Tardis piulastis.*

Es donaren "el luxe" d'orlar la portada del seu setmanari per celebrar el nou arribat al món periodístic.

Al núm. 11, 11-7-1880, tenim una mostra del costumari de l'època, sobre la forma de dur els anells o de presentar un obsequi a una senyora i de com era acceptat. Diu així:

LENGUAJE ALEGÓRICO.

Si un hombre quiere casarse, llevará una sortija en el índice de la mano izquierda; si ha contraído algun compromiso, la lleva en el dedo del corazon; si está casado, en el dedo anular, y si no quiere casarse, en el dedo meñique.

Lo mismo las mujeres, con la diferencia que lo que en el hombre indica que no quiere casarse, indica en ellas que están libres.

Si un hombre presenta á una señora con la mano izquierda, una flor, un abanico, ó alguna chucheria, es de su parte una declaracion de estimacion; si ella lo toma con la mano izquierda, significa que acepta su homopaje, y si lo toma con la mano derecha, es una negativa.

Aquest llenguatge alegòric és inexistent avui en dia, ja que la moda actual dels anells és portar-los cadascú on vulgui i tants com en desitgi. En quant al dels obsequis, també està desfasat, ja que la gent, ara, és més clara i es va al gra, sense embuts, no sabem si és millor o pitjor, però és així.

Al núm. 18, 29-8-1880, ens hem topat amb un anunci d'allò més curiós, en principi sembla que vagi de veritat, però quan arriba a fer una definició política del personatge en qüestió, sembla ser que es tractaria d'una facècia feta contra algú que no sabem qui és, feta en segones. Llàstima que aquests tipus de bromes iròniques, tan sols les entenen els que sabien de què anava en aquell moment. Per nosaltres, és tan sols una curiosa notícia, que si més no, ens dóna una llista dels polítics de l'època i llur temps al poder.

Aquest anunci diu:

AVÍS AL PÚBLIC.—Se suplica, á qui tinga coneixement de un maníatich que s' ha estraviat, natural de Olot, se serveixi passá avis á la redacció d' aquet periódich, que se li agrahirá molt. Las senyas son: patillas á la inglesa y vesteix sobre todo molt solfat; pantalon sendrós; gorra ab borla y sabatillas encalifadas.

Moltas vegadas, enrahona moli; altres, s' emperra en no volguer dir res; mostrant solament una cédula ó papé escrit, en que si veu marcada sa consecuencia política; diu així:

Carlí desde l' infancia hasta l' any de 1868.

Federal desde l' any 1868 hasta l' any de 1869.

Sagastí desde l' any 1869 hasta l' any de 1871.

Zorrillista desde l' any 1871 hasta l' any de 1873.

Cantonálista desde l' any 1873 hasta l' any 1874.

Serranista desde l' any 1874 hasta l' any de 1875.

Canovista desde l' any 1875 hasta l' any de 1879.

Húsar desde l' any 1879 hasta l' any de 1880.

Del núm. 24, 10-10-1880, en triem una petita nota il·lustrativa de les relacions existents entre heraldistes i pamperistes, que fins i tot, la seva pugna ideològica, va arribar al sí de les famílies. Els heraldistes se'n queixen així:

COSA RARA.—Se da el caso en muchísimas familias de nuestra poblacion, que mientras unos son acérrimos heraldistas otros, debido á la amistad ó al interés, pertenecen al pamperismo. Hay suegros, por ejemplo, que contra su conviccion, y para no disgustar á sus yernos, son pamperistas. Esto es muy mal entendido. Las convicciones no se han de sacrificar nunca, pues el hombre se ha de inspirar en el bien y la honradez; y el derecho (si existiese) que puede alegar uno contra un pariente ó un amigo, para que le secunde en sus convicciones, lo tendria viceversa el otro. Es preciso tener muy bien entendido que el hombre puede perjudicar sus intereses por los parientes, pero jamás sacrificar sus convicciones, ahogando la voz de su conciencia.

Del núm. 27, 31-10-1880, en treurem una curiositat sobre la història de les pintes i el seu ús des de l'antiguitat més remota fins a aquella data (1880), no entenem el perquè està inclosa la notícia, a la secció humorística de l'Eco. Pot ser que fos per un error de la redacció o de la impremta, o és que a l'autor del relat, les pintes no li feien gaire patxoca. Jutgeu:

SECCION HUMORISTICA

USO DE LOS PEINES.

El peine es un instrumento de madera, marfil, concha, ú otra materia, compuesto de muchos dientes espesos y cerrados que sirve para limpiar, alisar ó componer el pelo. El peine debió ser uno de los primeros objetos de tocador creado por la industria humana. Primitivamente se servian de los dedos para desenredar su cabellera; despues imaginaron hacer uso de las espinas de ciertos vegetales y las aristas de ciertos pescados fijas entre dos placas unidas por un ligamento. Más tarde se hizo el peine de una lámina de metal, y su uso se remonta á la mayor antigüedad. En la Edad media, los sacerdotes antes de decir misa se peinaban, y en los archivos de algunas iglesias se ven todavía algunos de estos utensilios de un hermoso ó curioso trabajo. Los peines antiguos y de la Edad media eran de madera, de marfil, de cuerno ó de metal. Se colocaban peines en los sepúlcros con otros objetos pertenecientes al difunto, y se llevaban como un signo de distincion aristocrático. Los peines modernos se hacen de cuero cocido, de cautchouc vulcanizado, de goma, de hueso, de cuerno, de madera, de concha, de marfil y tambien de plata y oro, muy adornados y hasta guarnecidos de piedras preciosas. Este objeto de tocador afecta diversas formas segun los diferentes paises. Dábase tambien el nombre de peine al instrumento ferreo ó de aceradas puntas con que antiguamente los tiranos mandaban atormentar á los mártires.

No sembla estar fet per una secció humorística.

Al núm. 29, 14-11-1880, l'Eco, encetava una nova secció, dedicada a l'economia domèstica, donava receptes per a fer un cosmètic i colònia. Són les següents:

AGUA DE COLONIA.

El agua de colonia se usa generalmente para el tocador, y tambien para enjuagarse la boca y neutralizar su mal olor. Esta agua se prepara mezclando.

Espiritu de vino à 30 grados. 1 litro.

Esencia de bergamota. 24 grs.

Id. de toronja. . .	6	»
Id. de limon. . .	6	»
Id. de espliego. . .	1	» 5 decig.
Id. de menta. . .	1	» 5 »
Id. de romero. . .	1	» 5 »
Id. de clavo. . .	7	»
Id. de tomillo. . .	7	»

Si se quiere dar à esta agua un grado superior de perfeccion es preciso destilarla en baño de maria.

COLD-CREAM.

Excelente cosmético que se usa como objeto de tocador para suavizar el cutis, para curar las grietas que el aire frio abre en la cara, especialmente en los labios, etc. Su preparacion es la siguiente:

Aceite de almendras dulc. . .	61	gramos.
Esperma de ballena.	8	»
Cera blanca.	4	»
Agua de rosas.	14	»
Agua de nafta.	8	»
Glicerina.	8	»
Borato de sosa.	1	»

Se hacen derretir juntos, à un calor suave, el aceite, esperma de ballena y la cera; cuando la mezcla está à medio enfriar se le incorpora, agitándolo continuamente hasta su completo enfriamiento, el agua de rosas y de nafta, en las que se ha disuelto previamente el borax y la glicerina. Para agitarlo se ha de echar mano de una cuchara ó espátula bien limpia. Se lava por último el cold-cream en agua clara antes de ponerlo en los botes.

Si algú vol dur a la pràctica aquestes receptes, pot fer-ho, l'únic problema serà trobar tots els ingredients, ja que encara que alguns són perfectament normals, n'hi ha d'altres que no és tan fàcil trobar-los avui en dia.

Al núm. 33, 12-12-1880, a la crònica local hi ha la notícia de la supressió de l'aduanas al Masnou, establiment força gravós als interessos masnovins. Diu:

CRÓNICA LOCAL DE LA VIL·LA DEL MASNOU.

Nuestro apreciable colega «La Crónica de Cataluña» del 9 del corriente en la seccion telegráfica dà cuenta de una real disposicion que publica la Gaceta, suprimiendo la administracion de aduanas de nuestra villa, quedando, empero, habilitada nuestra playa para embarque y desembarque de frutas del pais con documentacion de la aduana de Badalona.

Por fin se nos libra de un establecimiento que gravaba sobremanera los intereses de nuestra villa, no siendo de ninguna utilidad pública, à causa de la crisis que atravesamos.

La notícia ens comenta, que a la nostra platja s'hi embarcaven fruites. Deurien ser les taronges del Maresme, que substituïren al conreu de la vinya, arran de la fil·loxera que l'havia arruïnada.

Una altra crònica local, aquesta, al núm. 35, 26-12-1880, ens parla del problema que representaven dues pedres, que posades a l'entrada del carrer de St. Agustí —a l'Ocata— perjudicaven els pagesos, ja que no podien passar amb els carros, com havien fet sempre. Diu així:

CRÓNICA LOCAL DE LA VILLA DEL MASNOU.

Con perdon de la autoridad local, nos permitimos llamar la atencion respeto á dos enormes piedras que hay colocadas en la esquina de la calle de San Agustin, (extremo de Ocata), pues que á mas de impedir el paso hasta para un carreton de mano, son un peligro constante para los «navegantes nocturnos,» que ignoren la existencia de tales escollos. Dichos bajíos, salieron á flor de agua, en pleno pamperismo; y es de suponer serian efecto de alguna erupcion «privilegica, pues no tenemos conocimiento de que exista allí ningun volcan para vomitarlas.

Nadie ignorará que los privilegios feudales hace años que han desaparecido de España; pero sí, es muy probable se ignore, que en aquella calle habitan varios labradores y que les perjudica en sumo grado, el no poder pasar con el carro por dicha esquina, como antes sucedia. Suplicamos pues al Ayuntamiento se digne tender una mirada de compasion por aquella calle y que no olvide aquella frase del rey don Fernando VII que decia: las facultades que tiene un monarca para «hacer,» las tiene otro monarca para «deshacer.»

Dóna a entendre que les pedres en qüestió, foren posades en una època en què, l'ajuntament, era manat pels pamperistes. Com sempre passa, el que hom fa, l'altre desfà i viceversa.

El Eco del Heraldo del núm. 43, 20-2-1881, comenta el gravat de la seva capçalera (abans no en tenia), que diu que és fet per un masnoví, del qual, a la caixa que hi ha darrera l'herald, en veiem les inicials A.R. i la data 81. Aquest escrit, a part dels insults al contrari, a qui bescanta a cor què vols i de les medalles que posa als que pensen com ell, ens explica que el 1879 es varen cloure onze anys de govern dels seus adversaris polítics, els quals recolza **El Pampero**.

Veiem què diu:

NUESTRO GRABADO.

Llamará indudablemente la atencion de nuestros lectores el grabado que encabeza este número, debido al lapiz de un hijo de nuestra villa, y que á su buen gusto reúne toda la intencion que necesitamos para atacar á nuestros enemigos sin valerlos de las armas del escándalo y la calumnia que tan fácilmente ellos emplean, con menzura de nuestro buen nombre y baldon eterno para tan bastardos mas nouenses.

Toda la sencillez posible se ve en el dibujo que nos ocupa. Un antiguo heraldo, de los que aquí no cabe duda existieron en otras épocas, atendida la antigüedad de nuestra villa, que convoca á todos los vecinos que quieran oír de sus labios la manera como deben regirse y administrarse los pueblos para llegar á ser grandes. Los habitantes mas morigerados que son la mayoría y que no obstante de ser mayoría eran despóticamente gobernados y peor administrados, acuden presurosos al llamamiento del HERALDO, no para aprender nada nuevo, pues todos tienen lo que en catalan llamamos «Lo còstall ben net,» sino para ver de qué color se pondrán las mejillas de los que durante los once célebres años que concluyeron con el de 1879, nos desgobernaron, y dar al mismo tiempo la protesta mas noble y mas grande que han visto los nacidos.

Mas si bien á nuestros adversarios les duele mucho gastar la vergüenza, por ser muy escasa la que tienen, en cambio á tragaderas y jofato nadie les gana; así es que como buenos lebreres huelen de lejos la chamusquina que forzosamente ha de levantarse al tirar de la manta el HERALDO, y huyen despaavoridos, no á ocultar su vergüenza, como así debería ser, para que en un tiempo mas ó menos lejano pudieran alcanzar el perdón de sus faltas, sino muy al contrario: corren mas que presurosos en busca de un sol que mas caliente, ya que se apagó el que desde Barcelona y Madrid los calentaba con sus poderosos rayos. Si, caros lectores, aunque veais á nuestros enemigos, que son los vuestros pues lo son de nuestra villa, en actitud de huir del HERALDO, no creis que se den por vencidos, pues hacen grandiosos trabajos de zapa para ingresar en las filas del partido que ha entrado á regir los destinos de la patria para alcanzar nuevamente el favor de los grandes y volver á tiranizarnos y saciar sus perversos instintos y su sed de venganza. No, no temais mientras veais en pié nuestra publicacion que sabeis es la vanguardia de nuestra villa, y pues tenemos ojos de lince, sabremos distinguirlos de lejos y desbaratar sus maquiavélicos planes.

Otras alegorias contiene nuestro grabado que el buen sentido de nuestros abonados se brá apreciar por lo que valen, y por ello continuarán dispensandonos su proteccion que como ya ven, cada nosotros escatimaremos para corresponder dignamente y ser lo que en nuestro título ostentamos: el defensor de los intereses morales y materiales de nuestra villa.

CIRIACO.

Aquests onze anys, diu, governaren els del mateix patró, aquí, al Masnou, que a Barcelona i a

Madrid, era aquella època, segurament d'en Cànoves i en Sagasta, que es tornaven el govern de l'estat i que va fer córrer tanta tinta a les revistes que conreaven l'humor i la sàtira, com L'Esquella de la Torratxa.

El Eco del Heraldo, després d'aquest número, encara va sortir fins al núm. 52, de la dita segona època. En total foren 70 números, des del 4 de gener del 1880 fins al 8 de maig del 1881.

Com hem dit anteriorment, el dia 15 de maig del 1880, va aparèixer el número 1 de **El Pampero**, setmanari d'idees contràries a **El Eco del Heraldo**. El temps que convisqueu, o podríem dir-ne, el temps que s'atacaren mútuament, va ser des d'aquest 15-5-1880 al final de **El Pampero**, que fou, segons sembla, el 4 de setembre del mateix any, amb el número 14. Aquest setmanari, per tant, va durar només tres mesos i mig aproximadament, però això sí, molt intensos, pel que fa a la picabaralla sostinguda amb l'adversari.

D'aquest setmanari, **El Pampero** i dels seus catorze números, no se n'han conservat gaires exemplars i per tant no hem pogut consultar-ne la col·lecció sencera per fer-ne una anàlisi, com hauria estat el nostre desig (encara que com passa sempre, és possible que en surtin, quan ja serà massa tard), de totes formes els pocs que hem vist, ens donen una idea, la mateixa que ens ha fet el seu contrari, l'Eco durant el temps que ambdós varen aparèixer alhora, ja que tenien poca qualitat literària i molt de verí.

De **El Pampero** núm. 13, 28-8-1880, n'hem triat uns trossos que en donaran fe, seran com una confirmació de tot el que hem esmentat en l'anterior paràgraf. Els tres trossos, són els següents:

1.

UNA ACLARACION.

Cumpliendo la palabra empeñada, publicamos lo siguiente:

Contesta el demandado:

«Que no citándose en la demanda el artículo ó suelto que el actor considera injurioso, contiene esta un defecto sustancial que impide contestarlo debidamente, ya porque no puede dar el demandado las explicaciones correspondientes, ya porque el director de un periódico sólo puede tener responsabilidad por los escritos en él publicados cuando no existe autor que se atribuya la responsabilidad del mismo.

«Opono, pues, en primer término á la demanda el expresado defecto sustancial que la misma contiene.

«En segundo lugar opono á ella la de falta de derecho y acción por no haber sido nunca su ánimo injuriar al actor, ni tiene este objeto el periódico que el demandado dirige, el cual se limita á los hechos precisos para sostener las polémicas que con relacion á varios asuntos locales de la villa de Masnou ha promovido otro periódico que se titula *El Eco del Heraldo*.

«Por último, debe manifestar el demandado que el periódico que dirige nunca ha tenido la intencion de injuriar ni ofender al actor D. José Pedro Isern ni como particular ni como Alcalde; que el demandado tiene al actor en el concepto de persona honrada y estimable tanto como particular como en la consideracion que merece como Alcalde y que cualesquiera que puedan ser las diferencias de apreciacion de los diversos asuntos que á la localidad se refieren al hablar de estos en el periódico, nunca ha intentado ni intentará consignar expresion alguna que pueda redundar en deshonra, descrédito ó menosprecio del actor. Y protesta de daños, costas y perjuicios.»

Si, Sr. Isern, nosotros jamás hemos pensado en zaherir á V.; nosotros hemos deseado esclarecer los hechos aduciendo para ello los argumentos correspondientes y patentizar que V. sin duda alguna hubiese mejor administrado si no hubiese dado oídos á personas que anhelan por una parte satisfacer odios y venganzas, y por otra dar buen rumbo á los intereses de familia. Si V. se hubiese circunscrito á ser Alcalde del Masnou y hubiese cerrado el oído á todo cuanto sus amigos los heraldistas le han comunicado; no hiciera V. el papel desairado que ha hecho, ni se encontraría en las tristes circunstancias por que atraviesa.

Si nosotros hubiésemos llevado tal intencion no hubiéramos dicho en uno de los pasados números que V. era la primera víctima de *El Eco del Heraldo* y no le hubiéramos mirado con ojos compasivos al contemplarle obrando cual por instigacion ha estado V. obrando.

2.

El Eco del Heraldo dice en su último número que teme caer en manos del fiscal y de otras autoridades. Nosotros no lo extrañamos, pues, en sus columnas han aparecido escritos firmados por persona empleada, terror de las provincias de Castellón y de Tarragona.

3.

El Eco del Heraldo, en uno de sus artículos del último número, dice que no quiere continuar porque teme desbarrar. Hombre, hombre, ¿al fin habrá V. llegado á conocerse? Otro exámen de conciencia y confesará que ha desbarrado toda la vida.

En aquest darrer, hi trobem una sàtira feta al seu adversari, quan aquest, en un dels seus darrers números i abans de tancar, fa, com un cert examen de consciència, examen que, el contrari, aprofita per satiritzar-lo de la forma acostumada.

Fins aquí, una breu relació de la premsa del Masnou del segle dinou. Estudiada més a fons i tenint a mà tots els números apareguts dels quatre setmanaris esmentats, així com poder estudiar també els fets que comenta i les actes municipals d'aquells anys, podria donar peu a una història molt més completa i que ens faria veure més clar aquells temps en què, el Masnou, va tenir al carrer, en dues tongades, dues publicacions a la vegada, l'una en el 1879 i l'altra el 1880. Ara fa 110 anys que va tancar el darrer d'aquells setmanaris, que per

desgràcia duraren tan poc. Al nostre segle també hem pogut gaudir de premsa masnovina en dos moments de la nostra història, l'un al voltant dels anys trenta i el segon, l'actual, que sembla bo i, al qual, desitgem que sigui de llarga durada i de bona qualitat, com fins ara ens ha demostrat.

La història dels pobles, també es mesura per la seva premsa, és per aquest motiu, que li desitgem llarga i profitosa vida, puix això donarà major glòria al nostre Masnou.

Joan Muray

*Col.laborador Tècnic Casa de
Cultura i Pinacoteca Municipal
Ajuntament del Masnou*

*Can Teixidor (El Masnou)
Agost-setembre 1991*

EL ESCUDO DE MASNOU.

Semanario de intereses locales, ciencias, literatura y variedades.

PRECIOS DE SUSCRICION.

En la Peninsula, trimestre. . . 2 — Ptas.
Ultramar y Extranjero, id. . . 4 — »
Números sueltos. . . . . 0'25 »

REDACCION Y ADMINISTRACION.

Calle San Francisco, 19.

ANUNCIOS Y REMITIDOS

À PRECIOS CONVENCIONALES.

Se insertarán gratis los escritos que sean de interés para el periódico.
No se devolverá ningún original.

SUPLEMENTO

À

EL ESCUDO DE MASNOU.

AÑO I.

Barcelona 29 de Junio de 1880.

NÚM. 9

EL ECO DEL HERALDO.

Semanario humorístico, literario, dedicado especialmente á defender los intereses morales y materiales de la villa del Masnou.

REDACCION Y CORRESPONDENCIA: Barcelona, calle Antigua de S. Juan, núm. 1, piso 2.º, 2.º
ADMINISTRACION: Masnou, calle de Barcelona, núm. 6.

PUNTOS DE SUSCRICION.

BARCELONA: en la Redaccion.

MASNOU: en la Administracion.

Lo que convenga á la Redaccion se insertará gratis.

No se devolverán los originales, insértense ó no.

PRECIOS DE SUSCRICION.

En todas partes 5 reales trimestre, mas los gastos que ocasione su remesa.

Números sueltos, dos cuartos. — Números atrasados, 1 real.

Colecciones completas, á 4 cuartos el número.

Remitidos que no interesen al periódico y anuncios, á precios convencionales.

Año II.

Barcelona 15 de Febrero de 1881.

Núm. 42.

EL ECO DEL HERALDO.

Semanario humorístico, literario, dedicado especialmente á defender los intereses morales y materiales de la villa del Masnou.

REDACCION Y CORRESPONDENCIA: Barcelona, calle Antigua de San Juan, núm. 1, piso 3.º, 2.º
ADMINISTRACION: Masnou, calle de Barcelona, núm. 6.

PUNTOS DE SUSCRICION.

BARCELONA: En la Redaccion.

MASNOU: En la Administracion.

Lo que convenga á la Redaccion se insertará gratis.

No se devolverán los originales, insértense ó no.

PRECIOS DE SUSCRICION.

En todas partes 5 reales trimestre, mas los gastos que ocasione su remesa.

Números sueltos, 2 cuartos. — Números atrasados, 1 real.

Colecciones completas, á 4 cuartos el número.

Remitidos que no interesen al periódico y anuncios, á precios convencionales.

EL ECO DEL HERALDO.

Semanario humorístico, literario, científico, y de intereses morales y materiales de esta población.

ADMINISTRACION: Masnou, calle de Barcelona, núm. 6.

REDACCION Y CORRESPONDENCIA: Barcelona, calle Antigua de S. Juan, núm. 1, piso 2.º, 2.ª

PUNTOS DE SUSCRICION.

MASNOU: en la Administracion.

BARCELONA: en la Redaccion.

Lo que convenga á la Redaccion se insertará gratis.

No se devolverán los originales, insértese ó no.

PRECIOS DE SUSCRICION.

En todas partes 5 reales trimestre, mas los gastos que ocasiono su remesa.

Números sueltos, 2 cuartos.— Números atrasados, 1 real.

Colecciones completas, á 4 cuartos el número.

Remitidos que no interesen al periódico y anuncios, á precios convencionales.

EL HERALDO DEL MASNOU

Semanario humorístico, literario, científico, y de intereses locales de esta población.

Administracion: calle de Barcelona, número 6.

PUNTOS DE SUSCRICION.

MASNOU: en la Administracion de este periódico.

BARCELONA: calle Antigua de San Juan, núm. 1, piso 3.º, 2.ª puerta.

Lo que convenga á la Redaccion se insertará gratis.

No se devolverán los originales, insértese ó no.

PRECIOS DE SUSCRICION.

En todas partes 4 peseta, mas los gastos que ocasiono su remesa.

Números sueltos, 2 cuartos.— Números atrasados, 1 real.

Colecciones completas, á 4 cuartos el número.

Remitidos que no interesen al periódico y anuncios, á precios convencionales.

PUNTOS DE SUSCRICION.

BARCELONA: En la Redaccion, calle Antigna de S. Juan, núm. 1, piso 3.º
2.º, á donde se dirigirá la correspondencia.

MASNOU: En la Administración, calle de Barcelona, núm. 6.

Lo que convenga á la Redaccion se insertará gratis.
No se devolverán los originales, insértense ó no.

PRECIOS DE SUSCRICION.

En todas partes 5 rs. trimestre, mas los gastos que ocasiona su envio.
Números sueltos, 2 cuartos.—Números atrasados, 1 real.

Colecciones completas, á 4 cuartos el número.

Remitidos que no interesen al periódico y anuncios, á precios convencionales.

EL PAMPERO.

PERIÓDICO DE INTERESES MORALES Y MATERIALES.

REDACCION Y ADMINISTRACION,
calle de Campo Sagrado, 26, pral.

SIN DIA FIJO DE PUBLICACION.
2 cuartos cada número.

Notes:

(1) Pensem que aquesta població deixà de pertànyer al Principat a partir de 1659 (Tractat dels Pirineus entre França i Espanya), en què s'establí la línia de l'actual frontera, de manera que una part de Catalunya quedà inclosa dins el territori francès.

(2) El primer del món sembla que fou l'anglès "Daily Courant" aparegut el març del 1702, per això al "Diari de Barcelona" se'l considera el primer diari continental del món.

(3) Del 1853 al 1879 també s'edità una publicació de nom homònim "Gaceta de Barcelona".

(4) Reproduïm els textos dels tres grans reculls que hi ha sobre la història de la premsa catalana. L'estudi de Joan Givanel i Mas: "Bibliografia Catalana de Premsa", Barcelona, Institut Patxot, 1937, 3 vols., no l'hem inclòs perquè sols cita una publicació a Vilassar de Mar.

Tot i que aquí només parlem del segle XIX, reproduïm tota la informació continguda en els tres reculls.

(5) Les poblacions que no apareixen i havien estat incloses en el Districte Marítim és perquè no consta cap referència en els reculls.

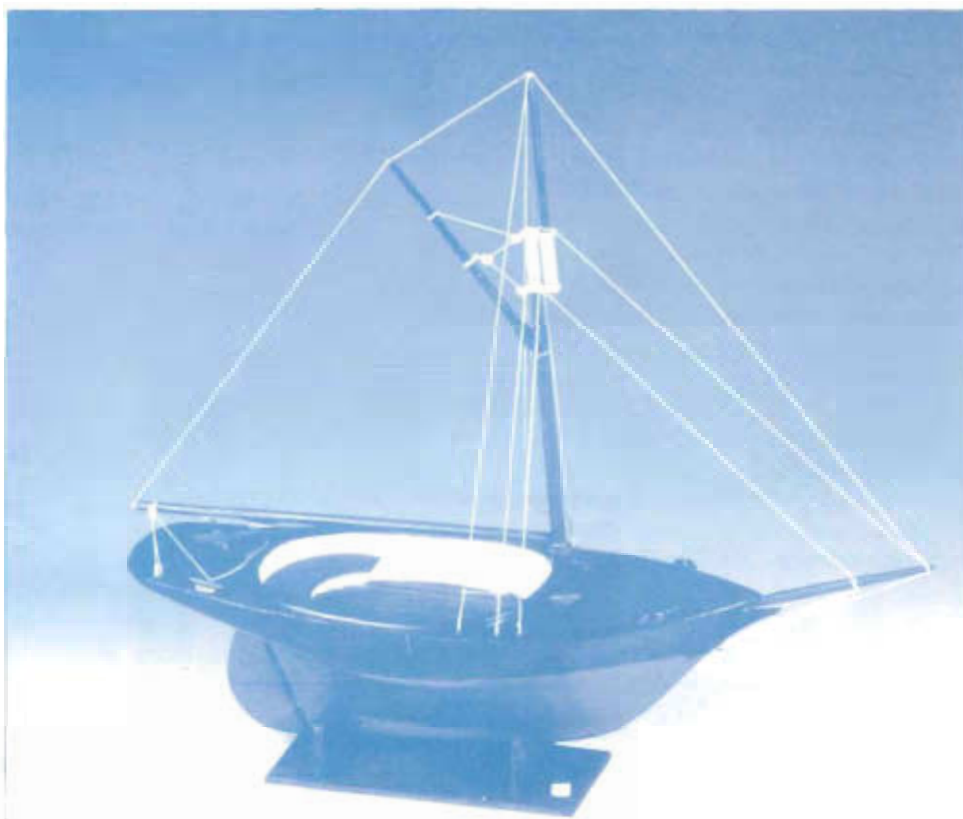
(6) BERTRAN I PIJOAN, Lluís: Premsa de Catalunya, Barcelona: Ajuntament, 1931.

(7) AGRUPACIÓ PROFESSIONAL DE PERIODISTES: La presse Catalane Depuis 1641 jusqu'à 1937. París: Palais International de la Presse, 1937.

(8) TORRENT, Joan / Rafael Tassis: Història de la Premsa Catalana, Barcelona: Ed. Bruguera, 1966.

(9) Deixat per les germanes Soledat i Mª Teresa Baucells, a qui agraïm sincerament que ens hagin deixat consultar el llibre-recull, fet relligar pel seu avi Josep Estapé i Matas.

Museu Municipal de Nàutica del Masnou

Núm. inventari: 843

Objecte: D'art, maqueta naval.

Descripció física: Fusta i cordill, eslora 25 cm, mànega 10 cm, puntal 7 cm.

Forma d'ingrés: Donatiu de la família Millet "Indià" "Cona".

Descripció: Bot del pràctic, construït pel capità masnoví Pere Anton Millet i Fàbregas. Restaurat l'any 1970 per Delhort. Es desconeix la data de construcció, se li dona l'antiguitat en la segona meitat del segle passat.

Comentari: BOT de PRÀCTIC. En anglès PILOT'S BOAT, embarcació petita de línies fines i molt manejable. L'aparell d'aquest mini-veler és: un pal major normalment de dues peces al centre de la nau proveït de botavara i pic, vela cancrea i escandalosa, a proa, un bataló amb un foc. La tripulació era ben reduïda, dues persones, el pràctic i l'ajudant que era un bon mariner, ja que quan el pràctic pujava a bord, llavors el mariner havia de retornar sol a terra. Quan un vaixell necessita pràctic, hissa en el pal la bandera de sis barres verticals, tres de grogues i tres de blaves intercalades. També era necessari el servei del pràctic, per la navegació fluvial dels grans rius, per exemple el Mississipí als Estats Units, el riu de la Plata, el Paranà i l'Uruguay a l'Argentina, rius bastant navegats pels velers masnovins.

Palemó Anglès

Director del Museu Municipal de Nàutica del Masnou

Edita: Ajuntament del Masnou, Departament de Cultura i Museu Municipal de Nàutica del Masnou

Producció: RRB

Disseny Gràfic: Umésu

Impressió: Jobagraf

ISSN: 1130-7935

Dipòsit Legal: B-45.605-90

Coordiació: Rosa Almuzara

Correcció: Servei Municipal de Català

© de La premsa al Masnou del segle XIX: Joan Muray

© de la Fitxa Tècnica: Palemó Anglès

© de la Roca de Xeix: Ajuntament del Masnou

Foto portada: Can Teixidor (fragment d'una capçalera dibuixada per Francesc Flos i Calcat per al setmanari "La Costa de Llevant")

Exemplar gratuït: per a sol.licituds adreceu-vos a l'Ajuntament del Masnou

AJUNTAMENT DEL MASNOU

MUSEU MUNICIPAL DE NÀUTICA DEL MASNOU